

## פתח דבר

בספרי זה מוצגת גישה, חדשנית למדי, לחקר המודרניות. גישה זו הפתיחה, התעכבה והשתכלה במשך חמשים שנה, מתוך התמודדות עם הגישות המקובלות בחקר המודרניות בספרות הסוציאולוגית וההיסטוריה: הגישה הקלסית, הקשורה בשמותיהם של ספנסר, מרקס, דורקהים וובר, והגישה של מחקרים המודרניזציה שצמחו בעיקר בשנות החמשים והשישים של המאה ה-20.

הנחה מרכזית של רוב הגישות האלה (לホזיא, אך באופן חלקי בלבד, את גישתו של ובר) היא שבעקבות המודרניות, הסדר החברתי והדפוסים התרבותיים של המודרניות שצמחו ועלו באירופה וממנה התפשטו לאחר מכן ברחבי העולם, בעיקר במאה ה-19 וה-20, יתגשש בעולם כולו סדר תרבותי וחברתי הומוגני למדי. סדר כלל-עולמי זה יותיר כموון מקום לכל מיני וריאציות מקומיות, אבל יליבתו המרכזיות, הנחות היסוד שלו ודפוסיו המוסדיים העיקריים יהיו במידה רבה דומים ואחדים בכל חברות האנוש.

כבר כשהתחלתי לעסוק בביטחון האלה, באמצע שנות החמשים של המאה שבעה, חשתי אינוחות רובה מהנחה זו וניסיתי להציג עד כמה החברות המודרניות מגוונות. משך הזמן התפתחו תובנות והדגשות אלו לכדי תפיסה מגובשת ושיטית של "ריבוי המודרניות" (multiple modernities) ; ראו Eisenstadt 2002a; 2002b; Eisenstadt et al. 2002 בספרו זה. שיטה זו לחקר המודרניות אינה שוללת כМОון את קיומה של ליבה אידיאולוגית ומוסדית משותפת לכל החברות המודרניות, אך היא מכירה בגלגולים המהותיים שידעה הליבת הזאת, שהיא בעלת שורשים אירופיים מובהקים, באירופה עצמה ולאחר מכן ביבשת אמריקה ובארצות אסיה ו Afrika. בכל חברה וחברה בנפרד – תחילתה בארצות אירופה ולאחר מכן ברחבי העולם – התגששו דפוסי המודרניות בדרליים הייחודיים לכל חברה, בהתאם למסורות ולניסיונות ההיסטוריים של תרבותה.

לעומת האופטימיות שאפיינה בעיקר את מחקרים המודרניזציה של שנות החמשים והשישים של המאה ה-20, גישה זו גם מדגישה מאוד את הצד האפל והדרומי של המודרניות, שבא לידי ביטוי טרגי בשואה ובתופעות מחרידות אחרות של רצח עם בסוף המאה ה-20.

גישה זו לחקר המודרניות עוררה הדמים רבים בעולם, וקובצי מאמרם פרי עטיו בנושא זה תורגם לשפות רבות ופורסמו בכמה ארצות, ובهن איטליה, פורטוגל, סין וקוריאה, וכן בסימפוזיונים בגרמניה.

פרק הספר שלפנינו דנים בעקרונות הגישה של "ריבוי המודרניות" מתחם התמודדות עם גישות אחרות לחקר המודרניות ומנתחים על פיהם את ביטויי המודרניות ואת דפוסיה בחברות מודרניות שונות – תחילתה במודרניות הראשונה, האירופית, ואחר כך בחברות האמריקניות, ביון, בהודו ובמדינת מה גם בישראל. שלושת הפרקים האחרונים עוסקים בניתוח ההפתחויות החדשות בעידן הגלובלייזציה זה蜢נו. אני מקווה שהפרקים המוגשים כאן ישמשו זו רצניתוחים של חברות נוספות. אני עצמי ייימשטי גישה זו לחקר הציויליזציה היהודית והחברה הישראלית (אייזנשטיadt תשס"ג; Eisenstadt 1992b), ובספר

זהה אני מביא רק סיכום קצר על החברה הישראלית. בעבודת המחקר שלי בנושאים אלו עסקתי כחמים שנה בכמה מכונים בירושלים במחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה של האוניברסיטה העברית בירושלים, במכון טרומן שלו, במכון ון ליר בירושלים ובמקומות נוספים בחו"ל לארכן, בעיקר בארץ: באוניברסיטה הרוורד, במכון הטכנולוגי של מסצ'וסטס (MIT), באוניברסיטה שיקגו, באוניברסיטה סטנפורד, באוניברסיטה סיאטל ובמכון המחקר Center for Advanced Study in the CASBS (Behavioral Sciences SCASSS) בשודיה ור' WIKO בגרמניה; באוניברסיטת היידלברג ובאוניברסיטת ארכוּרט (המכון על שם מקס ובר); ובאוניברסיטת ציריך ושל ברן. בכלם זכיתי לעזרה ולתמייה ומחקרים עוררו התעניינות רבה ודינמיים פוריים.

★

לסיום אני מבקש להודות למתרגמת רות בר-אלין, שתרגמה מאנגלית את פרקי הספר (פרט לפרק ח, שנכתב המקורי בעברית) במסירות גדולה ובסבלנות אין קץ; לשרה סורני, מנהלת מחלקה הפרטומים במכון ון ליר בירושלים, על יוזמתה להוציא את הספר לאור בעברית ועל טיפולה המסורה בעריכתו ובהבאתו לדפוס; לאלינה דנון על עריכת הלשון הקפדרנית; לרותם קורן על טיפולה הנאמן בהכנות הנוסחה הסופי; ולמרים בר שמעון על עזרתה בכל שלבי העבודה. אלמלא עוזרתן לא היה הספר הזה רואה או. יעדמו قولן על הבוכה.

שמעואל נח אייזנשטיadt

ירושלים תש"ע